

Міністерство освіти і науки України
НПУ імені Михайла Драгоманова

КАНІЩЕНКО А.П., ЛІСОВА С.І.

**РОЗВИТОК ФОНЕТИЧНОГО СЛУХУ
ТА ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ
ПЕРШОКЛАСНИКІВ**

***Методика опрацювання віршів
чистомовок, текстів, загадок,
словникової абетки***

КИЇВ 2006

Каніщенко А.П., Лісова С.І. Розвиток фонетичного слуху та зв'язного мовлення першокласників. / Каніщенко А.П., Лісова С.І. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2006. 9,4 др. арк. (150 сторінок)

У навчальному посібнику подається методика опрацювання віршів, загадок, чистомовок, текстів та словникової абетки.

Використання цього матеріалу на уроках навчання грамоти та в позаурочний час допоможе вчителю розвинути у першокласників фонетичний слух, усне зв'язне мовлення, сприятиме створенню на уроці бадьорої оптимістичної атмосфери, формуватиме у дітей інтерес до навчання, розвиватиме пізнавальну активність, пізнавальну діяльність та пізнавальну потребу, а також бажання вчитися читати, писати, вдумливо відповідати на запитання вчителя, удосконалюючи розвиток власного мовлення, уяви, фантазії, самостійного посягання до знань.

Матеріали рекомендуються для учителів початкової ланки освіти, вихователів груп подовженого дня, батьків та студентів, які здобувають професію учителя початкових класів.

Рецензенти: Кучинський М.В. – доцент кафедри мови та методики викладання в початковій школі НПУ ім. М.П.Драгоманова.

Солдатова Л.В. – викладач-методист педколеджу №1 при Київському національному університеті ім. Т.Г.Шевченка.

Орлик Т.Д. – доцент кафедри мови та методики навчання в початковій школі Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту.

Загальна редакція та методичне оформлення дидактичних матеріалів зав. кафедри мови та методики викладання в початковій школі професора А.П.Каніщенко.

Експериментальну перевірку дидактичних матеріалів здійснювали фахівці початкової ланки освіти:

Андрос Вікторія Олександрівна
Бродацька Галина Василівна
Голуб Ганна Едуардівна
Волинець Олена Миколаївна
Вострова Марина Євгенівна
Лактадир Оксана Петрівна

Оверкова Тетяна Ігорівна
Панасик Тетяна Миколаївна
Пархоменко Ірина Володимирівна
Савко Валентина Григорівна
Савельєва Олена Васильєва
Тарасенко Олена Володимирівна
Шестопад Тетяна Анатоліївна

Передмова

Вимоги програми Міністерства освіти і науки України щодо здійснення процесу навчання грамоти за діючими Букварями протягом навчального року чотирирічної початкової школи потребують як додаткового змісту навчання до основного, закладеного у підручниках, так і нових підходів до його опрацювання.

Як свідчить спостереження за практичною діяльністю учителів, основна увага приділяється навчанню читати і писати. Окрім цього, потрібно ще й навчати дітей здійснювати різноманітні розумові операції у роботі над виучуваним матеріалом: аналізувати слова за звуковою та складовою будовою, самостійно наводити приклади слів за конкретно визначеним завданням учителя, порівнювати вимову слів та їх написання, утворювати словосполучення, будувати речення, міні-тексти, аналізувати тексти, вміщені в Букварях, поширювати речення ознаками до назв, знаходити приховані слова в аналізованих.

Навчання грамоти не буде ефективним, якщо учитель не приділятиме належну увагу пропедевтичному (без використання термінів) вивченню частин мови, їх граматичних ознак, вивченню будови слова на ігровому матеріалі, орфографічних правил шляхом спостереження за написанням слів та їх вимовою. Особливу увагу слід приділити збагаченню активного словника дітей, ознайомлюючи їх з синонімами, антонімами, багатозначними словами, розвиваючи усне та писемне мовлення учнів.

На допомогу учителям-практикам та студентам-практикантам у методичному посібнику подається 5 груп матеріалу, який можна використовувати у роботі з першокласниками як додатковий до змісту будь-якого діючого Букваря у школах з українською мовою навчання. Матеріал експериментально перевірений учителями-практиками і доведено його ефективність у досягненні високого рівня якості знань та розвитку пізнавальної активності, самостійності, пізнавального інтересу першокласників. До кожного розділу зокрема подаються методичні поради, як опрацьовувати укладений матеріал, які прийоми роботи, активізуючі мислення дітей, можна використовувати, розвиваючи україномовну особистість дитини.

ЗМІСТ

Передмова	3
I. Матеріал для розвитку фонетичного слуху та збагачення активного словника дитини.	5
II. Зміст навчання для розвитку логічного мислення та вміння аналізувати слова-відгадки.	39
III. Чистомовки та скоромовки.	73
IV. Матеріал для слухання, переказування, читання, розвитку зв'язного мовлення з виділенням слів для звукового та складового аналізу.	96
V. Словникова абетка.	124